

v političnih pridigah za kratek čas. Komur ne bodo po volji, naj odpre okna in duri, ter jih prepodi, ali pa naj jih pobije s pokalico. Toliko za predgovor in zagovor. Sedaj pa pričnimo! —

V prvi politični pridigi hočem govoriti, to je, pisati od „delalnosti za Slovenijo“. Ve pa, ljube „Novice“, odločite mi potrebni prostor!

I.

Blagor njemu, komur bije srce za milo Slovenijo; on ovije svoje ime s spoštovanjem. Vsak slovenski rodoljub mu bode rad segel v pošteno desnico, po smrti pa ga čaka hvaležnost rojakov, kakor navadno vseh onih, kateri pospešujejo pravi razvoj svojega naroda. To nam spričujejo slavni možaki pri vseh narodih starodavnega in novega sveta. Pa tudi že v življenji žanje taki rodoljub ogromno pohvalo, ter vživa vdano ljubezen svojih hvaležnih sorojakov.

Tak rodoljub pa vrlo koristno deluje na svoje rojake; kliče in vabi jih, naj bi pustili ono, kar je tuje, a zlasti če je škodljivo, ter naj bi raje z vsem srcem in z vso dušo se oklenili svoje domovine in svojega naroda, ter le za-nj živeli, za-nj delali, za-nj žrtvovali, za-nj trpeli in za-nj umirali. O blagor njim, ki hodijo po teh potih! Blagor njim, ako zvesti ostanejo do zadnjega izdihljeja! Njih čaka velika hvaležnost potomcev.

Tudi mi Slovenci, do zadnjih let komaj poznani, silno zaničevani in zametani od lahonov, magjaronov in nemškutarjev, smo že imeli in še imamo mož, ki so nas budili, ter tudi sedaj budé iz dolgoletnega duševnega spanja. Budé in kličejo nas na delo za slovensko domovino, za slovenski narod! Budil in klical je Valentin Vodnik, prvi slovenski pesnik, ki je pel:

Za pevke slovenske
Živim in gorim!

Budil in klical je na vse zgodaj, ko je, dejal bi, narod slovenski še trdo spal, vkovan v lahonsko in nemškutarsko naročje. Budil in klical je Vodnik po svojih pesnih, po svojih „Novicah“, po svoji slovnici. Stojé na Vršacu je glasno zapel kmetiško budnico, ki se preoblečena glasi tako-le:

Le delaj, le delaj, slovenska modrica,
Dalj bodo se vile spod stroja ti knjige!

Nastopil je nov slovenski goslar Prešeren, pevec vedno mlade, vedno žive ljubezni. Ktera slovenska gospodičina ne pozna njegovih poezij? O kako marsiktera zdihuje, kakor njegov „Učenec“ na pepelnično sredo:

O, predpust! ti čas presneti,
Da bi več ne prišel v drugo!
Si omožil dokaj deklic,
Mene pa si spet izpustil!

Povedal nam je Prešeren, ta kralj jugoslovanske lirike, ta tekmeč vseh tujih lirikov, da „pol sveta je našega“, ktereга z malim izjemkom, vlada beli car. Na tleh so ležali „Slovanstva stebri stari“, sedaj pa vstajajo. Čarodejna beseda „narodnost“ jih izbuja, da jih je že videti kot listja in trave.

Oglasile so se 1843. l. „Novice“, ter začele učiti a, b, c, in tako naprej; začele so prav od kraja, prav pri korenini, kajti iz korenine priraste deblo z vejami, cvetjem in sadom. Imenovale so se zatega del kmetijske, obrtnijske in — narodne. Zbirale so okrog sebe različne elemente, in kdor je poslušal jih, kdor je sprejel njih nauk, prerodil se je v pravega Slovenca in Slovenko.

Od leta 1843. že vedno kličejo in vabijo na delo, al s prva se je le malo oglasilo delalcev, kajti človek z nemškim in italijanskim duhom opojen nerad kaj učini za Slovenijo. Al „Novice“ zatega del niso izgubile srčnosti in potrpežljivosti. Budile so naprej in na-

prej. In gledi! napoči nam pomembe polno 1848. leto, ko je politični vihar stresal cesarstvo avstrijsko. Vzdignili so se oholi Magjari in nemirni Italijani proti svojej pravej dinastiji. Uboga Avstrija v smrtnih težavah pokliče na pomoč svoje zveste sinove, pokliče jih po pravem imenu: „Slovenci in Hrvatje, Čehi in Slovaki, pomagajte mi! Italijan in Magjar me bijeta! In vzdigne se jugoslovanski sokol, nesrečni ban Jelačić, vzdigne s svojim jatom, ter letí v nemirno nemško gnjezdo Beč, kričé: „Gdje aula?“ ter pokaže, koliko premore hrvaška mišica. Tudi beli car, stric avstrijskih Slovanov, poklican na pomoč, pošlje oddelek svoje armade, ki prav pošteno našeška nepokorne Magjare. In v tistem viharnem letu se je predramila kralj Matjaževa vojska v Sloveniji. Slavno je zarožljalo njeno orožje, pokazala je, da je le spala, a da ni še mrtva, čeravno so nemškutarski in lahonski krokarji že dalj časa v celih tropah obletovali sivega starca — Triglava.

Ali v otetem Beču je narastel „potok“ ter „završal“ in poplaval celo cesarstvo, in narodne cvetlice, ki so bile tako bujno pognale, so konec vzele; le malo se jih je ohranilo, in sicer bolj po višavah. Na to je nastopil ledeni mraz absolutizma, ki je zadrževal narodno gibanje in življenje do 1859. leta. To leto pa je posijalo solnce ravnopravnosti, čeravno so pred slovenski prag se vsuli le redki in slabi žarki. In kedar se je zemlja narodnosti malo ogrela, sopet so pognale nove narodne cvetlice po raznih gredicah, viših in nižih; tudi bele lilije so se pokazale tu pa tam. O kako vesel je bil oča „Novičar“, kako pomlajeno je bilo njegovo obličje, kako zadovoljen, kako rajsk smehljaj se je zibal okrog njegovih usten. Bolj po koncu je začel nositi glavo.

In porodili so se še drugi budilci naroda, ki kličejo na delo svoje rojake, kličejo mlade in stare, premožne in ubožne, imenitne in priproste, in mnogi so popustili lahonstvo in nemškutarstvo, ter se vstopili pod vihrajočo zastavo Slovenije. —

Sedaj pa, ljubi bralci in bralke, prosim potrpljenja, da peró omočim!

Národne stvari.

Drugače govorijo, drugače delajo.

Franc Deak, dandanes gotovo prvi Magjar, je o ogerskem zboru, ko je bila razprava o novi gimnaziji s srbskim jezikom v Novem Sadu, prav lepo govoril o národnem pravu; al če vidimo, da Magjari v Translajtániji isto tako gospodarijo kakor nemčurji v Cislajtániji, ne moremo si misliti družega nego to, da drugače govorijo, drugače pa delajo. Al čujmo besedovanje Deakovo: „Kar se tiče narodnega vprašanja — pravi — sem že davno svojo misel razodel o narodni pravici. Vsaka narodnost, če tudi ni politična (to je — če tudi ne vlada kakor magjarska ali nemška) ima pravico, da se jej dadó pomočki in sredstva, svoje otroke odgojevati in izobraževati. Naj bi bilo v deželi 300 gimnazij, naj bi jih bilo toliko, da se najde v vsakem okrožji na 6 milj ena, bode vendar izobraževanje mladine prav težko, ako se na gimnaziji ktereга kraja ne uči v tistem jeziku, kateri je v onem kraji domač. Le spomnimo se, kako da smo se v mladosti ubijali, ko smo morali v tujem, v mrtvem jeziku (namreč latinskem) učiti se; pogledjmo pa, kako se mladini zdaj učenje olajšava, ko se v maternem jeziku podučuje. Taka je tudi pri družih narodih. Ako jih slišimo, da se njih otroci učiti morajo v magjarskem jeziku, ktereга čisto

nič ali pa le malo kaj umejo, bil bi napredek na tacihi gimnazijah nemogoč, stariši bi zastoj svoj denar trošili, otroci zastoj dragi čas trčili. — Gola resnica, al kaj mara magjaron al nemškutar za resnico.

Mnogovrstne novice.

* *Koliko Avstrijancev se je lani preselilo v Ameriko.* Časnik „Bremer Handelsblatt“ daje statističen pregled, v katerem popisuje, da na poti iz Bremena se je lani iz našega cesarstva preselilo 8328 ljudi v Ameriko; med temi je bilo 7273 Čehov, 58 Ogrrov, 997 pa ljudi iz drugih dežel.

* *Število vojská in bojev v Avstriji.* Po vladanji cesarja Maksimilijana ali od leta 1594., tedaj v preteklih 277 letih je Avstrija skupaj imela 6839 večih vojská in manjših bojev, po takem med 99.720 dnevi skor na 14. ali 15. dan pride en boj. Od leta 1600. šteje Avstrija sploh le 111 mirnih let, nasprot pa 160 vojskinih let.

* *Državni zakonik v jeziku slovenskem veljá letos dva goldinarja, ki se najceneje s poštno nakaznico za 5 kr. naročí v c. k. državni tiskarnici na Dunaji.* — Lani je bilo slovenskih zakonikov naročenih na Kranjskem 265, na Štírskem 226, na Primorskem 92 in na Koroškem 3. Občine morale bi ga imeti v jeziku svojih občanov, ker se nihče ne more izgovarjati z nevednostjo postave.

* *Marojčičev polk št. 7, ki je dozdej novince dobival samo iz Koroškega, za naprej izključljivo ne bo več koroški polk, ampak se bo pomnoževal po novincih iz Goriškega, in sicer iz tominskega in goriškega okraja.* Tako si pridobí zopet večé število Slovencev.

Dopisi.

Iz Gradca 7. sveč. — V velikem strahu je včeraj bilo naše mesto. Že 4. dne t. m. so žugali delalci tukajšnji, da bodo vse pivarnice pokončali, ako ne bodo cene piva (pira) znižali. Povedati moramo, da so pivarji ceno povikšali za 50 kr. pri vedru. Ker tedaj mestni gosposki ni obveljalo, da bi bile pivarnice ceno znižale, je bilo včeraj strašno. Okoli 3000 delalcev in delavk, pa tudi druge drhali je privrelo skupaj, ki so kričé: „znižajte ceno piva!“ se vlekli skozi mesto k Šreinerjevi pivarnici in ondi so razbili in potolkli vse. Mestna policija nikakor ni mógla vkrotiti razbuke; prišli so vojaki peš in konjiki vmes, ki so z bajoneti mirili razkačeno ljudstvo, katero, pri eni pivarni razkrojeno, je vrelo k drugi, namreč Steinfelderjevo, Reiningshausovo in uno v Prankenovih ulicah. Tudi Puntigamovi bi se bilo hudo godilo, da ne bi bili vojaki poprej zunaj kakor divja drhal. Ranjenih je okoli 100, mrtva sta dva. Tako nemški Gradec, glavno gnjezdo „liberalizma“ današnjega, že vživa sad, kterege si je samo vsejalo! Le tako z novošegnim „liberalizmom“ naprej, bodo že prišla še druga mesta na vrsto. „Kdor veter seje, bode vihar žel“. Da tistih 50 krajev pri 40 bokalih piva ni pravi vzrok te prekucije, to je gotovo; vzroki so globokeji in „liberalizem“ in „brezverstvo“ jim gladita pot. Zato le tako naprej!

Iz spodnjega Štajarskega 8. svečana. — Naznanite drage „Novice“ svetu, kako da celjski c. kr. okrajni glavar g. Schönwetter umé domači naš slovenski jezik. Slovenski dopis, kterege je od neke uradnije iz Ljubljane prejel, poslal je kr. prevoditeljstvu (Uebersetzungs-Bureau) v Zagreb v prestavo (!), to pa mu je omenjeni dopis — se ve da v nemški rešitvi — s tem pristavkom nazaj poslalo, da se njegoví želji ne

more vstreči, ker je prvi dopis v slovenskem, v Zagrebu nerazumljivem (!) jeziku pisan. Da gosp. Schönwetter-u Zagrebški urad ni hotel na postrežbo biti, je čisto naravno, če tudi iz drugega vzroka kakor onega, ki ga je navedlo; — da pa je Celjski okrajni glavar, ki ima največ s slovenskim narodom opraviti, tak ignorant, da slovenskega jezika ne ume, ali pa tako hudoben, da ga umeti noče: vse to je dejanski dokaz, kakošne uradnike ima še dandanes slovenski narod!

Iz Celovca. — „Beseda“, ki so jo 4. dne t. m. Preširnu na spomin napravili tukajšnji dijaki v Šrederjevi dvorani, se je izvršila na čast slovenski mladeži in na veselje obilo zbranih rodoljubov. Program, lepo sestavljen, posebno v pevskih zborih, je izbudil občno zadovoljstvo. V mestu, katero stanovitno zatajuje pravice slovenskemu narodu, domoljuba dobro dé slišati domače glašove navdušene mladosti.

Od Soče. — Prejmite „Novice“ še enkrat v obrambo Vašega „dopisuna“¹⁾ — „nenazočega Sočana“²⁾ — to-le: Kakoršna grča, takošen klin — bi lahko jaz rekel, da ne bi bilo me sram, posluževati se izrazov, s kakoršnimi v časniku „Soči“ svojo zadrego zakrivajo patentirani rodoljubi goriški — zadrego gledé na po meni izjavljeno zahtevanje udov tamošnjega političnega društva, da se priobči letni račun, število družabnikov in uradni zapisniki. V šte. 6. od 10. dne t. m. datuje patentirani organ nek res prav hribovsk dopis „iz tominskih hribov“, kojemu je podoba, kakor da bi bil pisan blizo kake norišnice. Iz njega naj posnamem in pojasnim tri misli. Prvič se vedejo ti ljudje, kakor da bi bili faktor v slovenski politiki, faktor vzlasti tudi proti — Auerspergu. Bog Vas previdi! Kaj ste pozabili, da ste si dali v 5. listu „Soče“ sami eklatantno nezaupnico? Niste li v omenjenem listu patent podelili dvema popred v kot ponatisnjenima narodnjakoma — dr. L. in dr. T. — in postavili ju (celó premilostljivo!) in razglasili ju za „voditelja“? Zakaj niste Vi sami agitovanja za kupčijsko zbornico vodili? Voditeljstvu ste se toraj odpovedali, in to je pravo. S tem pa ste s politiko svojo in veljavo ostali na cedilu. — Drugič pravite, da jaz iščem „nesloge in prepira!“ Če imate vse, kar koli kdo v kakem časniku sproži, za prepír z Vami, potem sem jaz res prepirljiv. Da ne bi se Vi identificirali z narodnostjo in se ne napihovali, kakor ona zelena žival v basni, ne bi povsod videli prepira. Kratka in plitva „reflektacija“³⁾ morala bi dovésti Vas k preverjenju, da niste vredni, da se kdo z Vami prepira. Pa denimo tudi, da bi se komu dostojno zdelo, pričkatí se z Vami, nikar ne mislite, da bi zavoljo Vas nevarnost pretíla slovenstvu, ali da bi se s tem pospeševala sovražna mu politika nemškutarsko-italijanska. Ponižnost je lepa čednost. — Tretjič ne imejte z Vašimi hribovskimi dopisi nedolžnih Tomincev za bebec, akoravno je zdaj predpust, kajti, če znabiti sedaj Vaših namenov še dobro ne poznajo, bodo jih po takih „dopisih“ (?) gotovo v kratkem začeli spoznavati. — V ostalem smo prijatelji in nadejam se, da, kedar boste enkrat dobre volje, in če ne prej, v 52. listu „Soče“ t. l., podelite, kakor ni davno gg. L.-u in T.-u, tudi dopisunu „Novic“ patent rodoljubja, za kojega se Vam že naprej zahvaljuje. — „Opazkama vredništva“ naj

¹⁾ Ta izraz je vzet iz Knigge-a „Sočinega“. Pis

²⁾ V poslednjem mojem dopisu je v podpisu „nenazoči Sočan“ slovka „ne“ odpadla v tiskarnici. Po takem odpadejo neslanerije v 1. opazki vred. „Soč.“ Pis.

³⁾ Beseda vzeta iz latinskega slovarja „Soč.“ vredništva. Pis.